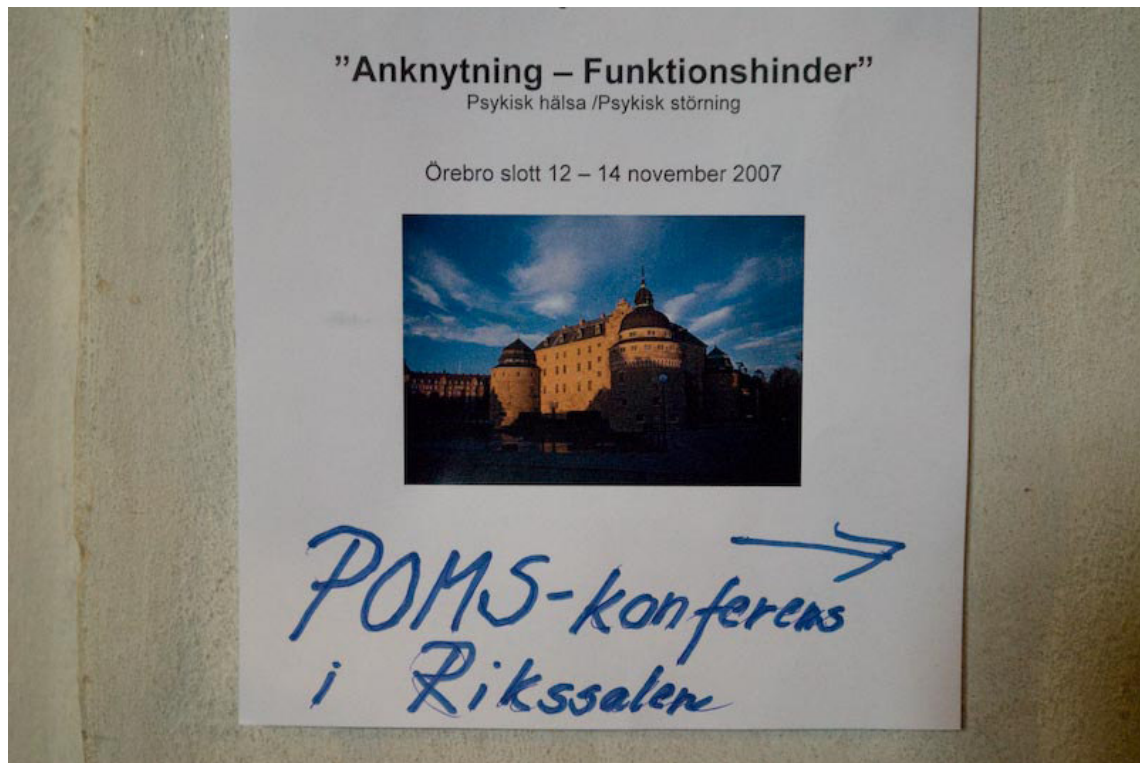

POMS bladet

Organ för föreningen
Psykologer inom handikappområdet

Nr 1, januari 2008

www.poms.nu

Styrelse för Sveriges Handikapp psykologers Förening 2007-2008

vald vid årsmötet 2007-11-12

Ordförande:	Kristina Nilsson	Vård och omsorgsförvaltningen Handikappheten Lidköpings Kommun Tel 0510-624 50 kristina.nilsson@lidkoping.se
Vice ordförande:	Susanne Fejne	Vuxenhabiliteringen Malmö Tel 0413-625 43 susanne.i.fejne@skane.se
Kassör:	Tobias Skog	Habiliteringscenter Järva Tel 08-687 84 99 tobias.skog@sll.se
Sekreterare:	Carina Åsling	Habiliteringscenter Tullinge, Römossevägen 25 plan 3 146 31 Tullinge Tel 08-449 95 18 carina.asling@sll.se
Vice kassör, hemsidan:	Mattias Eriksson	Vård och omsorg Eslövs Kommun 241 80 Eslöv Tel 0413-625 43 mattias.eriksson@eslov.se
Ledamot:	Ingalill Tjulander	Barn- och Ungdomshabiliteringen Borlänge Tel 0413-625 43 ingalill.tjulander@ltdalarna.se
Redaktör för POMS- <u>bladet</u> :	Annika Olsson	Barn- och ungdomshabiliteringen Skaraborgsgatan 19 A 541 50 SKÖVDE Tel 0500-47 84 46 annika.eva.olsson@vregion.se

Innehåll i detta nummer av POMSbladet

SHPF: s styrelse från 2007-11-12	s. 2
Innehåll	s. 3
Redaktörens spalt.....	s. 5
Styrelsens sida	s. 5
Nya i styrelsen.....	s. 7
Örebrokonferensen: Inledning	s. 8
Monika Hedenbro	s. 9
Ulf Ståhlberg.....	s. 12
Malin B. Olsson	s. 13
Barbro Carlsson.....	s. 14
Tittut.....	s. 16
Gryningen.....	s. 17
Jenny Hulterström/Peter Karlsson.....	s. 18
Lene Lindberg/Lydia Springer.....	s. 19
Bim Riddersporre.....	s. 21
Lilian Scherp.....	s. 22
Christina Renlund.....	s. 23
Brevhälsning från tidigare ordförande.....	s. 25
Att arrangera en POMS-konferens.....	s. 26
Utvärdering av konferensen.....	s. 28
POMS i backspegeln.....	s. 30
Verksamhetsberättelse.....	s. 32
Sista sidan	s. 34

Framsidan: Vägvisaren, foto STEFAN ILSTEDT, Hemsida: www.stefan.ilstedt.se
Övriga fotografier i detta nummer: Tatiana Padyukova, Tobias Skog och Mattias Eriksson

POMSbladet utkommer med 3 nummer årligen, samtliga publiceras på föreningens hemsidas medlemsidor **www.poms.nu**.

Informera oss om fungerande e-postadress (gör det via hemsidan) så får du snabb avisering om POMSbladet plus annan nyttig information.

Avisering om att POMSbladet finns att tanka ner sker även genom notis i Psykologtidningen, "Psykolog- och yrkesföreningar".

Medlemskap i föreningen erhålles enklast genom att fylla i formuläret online på hemsidan!

Nästa nummer av POMSbladet beräknas komma i juni 2008. Skicka in dina bidrag (gärna via e-post till pomsbladet@poms.nu) **senast 1/6!**

Redaktörens spalt

God fortsättning på det nya året!

Det första POMS-bladet för år 2008 ägnas så gott som uteslutande åt den mycket lyckade och uppskattade höstkonferensen. Förutom referat från samtliga föredrag får vi, i form av reflektioner från arrangörgruppen i Örebro, en inblick i hur det var att stå värd för ett så pass stort evenemang. Såväl slit – "det fanns dagar när POMS mer kändes som ett svärord" – som stimulans var tydligen arrangörens lott. Att den nedlagda mödan gav resultat framgår av alla positiva omdömen som fälldes efteråt. Ta del av dessa, och även de kritiska synpunkter som också fanns, i den sammanställning av konferensutvärderingarna som vår nya ordförande, Kristina Nilsson, gjort för POMSbladets räkning.

Då arrangörgruppen hade engagerat några psykologstuderande att referera föredragen, står dessa för huvudparten av rapporteringen. Ansvarig för samordningen av studenternas bidrag har varit Tatiana Padyukova, PTP-psykolog vid Barn- och ungdomshabiliteringen i Örebro. Utöver detta har POMSbladets egen rapportör, Marit Kihlman från Helsingborg, gjort en ovärderlig insats. Stort tack till både Marit och Tatiana, utan er hade detta nummer inte blivit till!

POMS har alltså fått en ny ordförande. Vid årsmötet, som ägde rum i samband med konferensen, invaldes även två nya ledamöter i styrelsen, Susanne Fejne och Ingalill Tjulander. Dessa presenterar sig själva i detta nummer, som således även innebär debut för Kristina som skribent under rubriken *Styrelsens sida*.

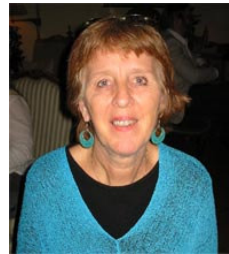
På årsmötet fattades beslutet att POMSbladet hädanefter kommer ut med tre nummer per år istället för fyra. Jag tog även tillfället i akt att efterlysa en redaktion en redaktion, gärna med välavvägd geografisk spridning över landet. Även om det lär dröja innan en sådan blir verklighet, vill jag passa på att tacka för gensvaret – av alla glada tillrop att döma förstår jag att POMS:are alltså ömmar för sitt blad. Till er som kanske är lite intresserade men som oroar er över att ett redaktionellt

uppdrag skulle innebära en tung arbetsbörda, kan jag bara säga att så inte alls behöver vara fallet. Man engagerar sig efter förutsättningar och förmåga – och glöm inte: ju fler vi är, desto lättare blir bördan! Så tveka inte, är du, eller känner du någon som kan tänkas vara, intresserad av att på något sätt bidra, genom att bolla idéer, hålla ögonen öppna för lämpliga böcker att recensera eller fråga folk som varit på utbildningar och konferenser om de kan skriva referat, hör av dig till mig eller någon annan i styrelsen!

God läsning önskar jag med förhoppningen att detta nummer – "Örebro special" – kommer att få dig, som av någon anledning missade konferensen, att känna dig delaktig ändå och att du som var där får en sammanfattning som kompletterar dina egna anteckningar och minnesbilder.

Annika Olsson

Styrelsens sida

Sitter nu här på mitt tjänsterum i Lidköping och ska skriva några rader till er, kära medlemmar i POMS. Det är den tredje januari 2008, vilket känns mycket ovant att skriva. Marken har i natt blivit

täckt av lite snö, vilket gör att allt blir så vackert. Snöandet ska fortsätta idag vilket gör att jag börjar hoppas, kanske går det att åka skidor till helgen.

Först får jag önska er alla en **god fortsättning på det nya året**. År 2007 var ett mycket gott POMS-år, vi fyllde hela 35 år och hade en fantastisk tredagarskonferens i Örebro.

Jag ska väl också tala om att det är jag som numera är ordförande i POMS. Kristina Nilsson heter jag och är anställd på Handikappnheten i Lidköping. Jag handleder, utbildar och utvecklar verksamheten för funktionshindrade i vår kommun. Jobbet är spännande och roligt men ack så omfångsrikt. Jag handleder både barn- och vuxenverksamheter för personer med utvecklingsstörning och autism, men har också personlig assistans och vissa delar av kommunpsykiatri och äldreomsorgen. Ser mig mest som en diversearbetare i psykologi fastän jag är specialist i neuropsykologi.

POMS gick jag med i en bit in på 1980-talet, då jag kom som ny psykolog till primärvårdens

Omsorgsteam i Lidköping. Sen dess har jag alltid känt ett stort stöd i att tillhöra POMS. Som oftast ensam psykolog på arbetsplatsen har jag känt mig hemma i de frågor POMS drivit och längtat till våra konferenser.

Att jag nu blivit ordförande ser jag som ett hedersuppdrag och hoppas att jag ska kunna lyssna på vad ni medlemmar vill få ut av vår förening och ha förmågan att driva våra viktiga frågor på ett ansvarsfullt sätt. POMS har gjort mycket gott för personer med funktionsnedsättningar men jag tror att vi framöver än mer behöver lyfta fram att personer med olika funktionsnedsättningar först och främst är människor som kan vara tryggt anknutna eller mycket märkta av svåra livshändelser.

Gunilla Svensson, Inga Lundblad-Danielsson och Peter Collsiö har alla avgått ur styrelsen. Kvar finns Tobias Skog, Mattias Eriksson, Annika Olsson och Carina Åsling. Till nya styrelsemedlemmar valde vi på årsmötet Ingalill Tjulander från Dalarna och Susanne Fejne från Skåne.

Det är inte bra att Dalarna är det nordligaste landskapet som är representerat i styrelsen. Då jag tittade i örebrokonferensens deltagarförteckning såg jag också att det var ytterst få psykologer med långt norrifrån. Jag vet inte varför det var så men kan bara säga att vi behöver er också i vårt arbete, hoppas ni kommer igen på nästa konferens.

Efter vår konferens i Örebro gick jag igenom vad samtliga skrivit i utvärderingen. Det var en tjock lunta att läsa igenom men inte alls betungande, bara roligt. Så mycket positivt som skrivits värmdde mitt POMS-hjärta. Att lyfta fram behandling som en viktig del i psykologarbetet uppskattades av deltagarna. Ett sammanhållet tema med möjlighet till fördjupning har också varit något som många skrivit positivt om. Mer tid för kollegieprat mellan föreläsningarna har flera lyft fram som ett framtida önskemål.

När jag läste igenom utvärderingarna tänkte jag också på vad förnämligt det är att vi själva ordnar våra POMS-konferenser. Även om det är ett hårt arbete för arrangörerna att få ihop allt till en helhet är det guld värt att vi psykologer själva får välja ut det som är viktigt för oss att lyssna till och fördjupa oss i. Eftersom konferenserna är så populära, känner jag också att samhörigheten inom vår grupp blir stor. Vi tackar örebropsykologerna för deras jättefina jobb och låter nu

stafettpippen gå vidare till psykologerna i Västra Götaland, som alltså blir värdar för tredagarskonferensen 2009.

Det blir inte lätt att veta vad vi ska välja för ämne till årets endagskonferens (som ju ska följas upp året efter). Förslagen är många. På styrelsemötet i januari med POMS får vi börja gå igenom det ni önskat och försöka vaska fram lämpliga ämnen.

På årsmötet kom vår namnfråga upp. Vi vet ju alla att socialstyrelsen skrivit att termen handikapp inte bör användas längre. Vi kan alltså inte ha kvar handikapp i vårt namn. Styrelsen fick i uppdrag av årsmötet att arbeta vidare med denna fråga.

Tack för ordet för denna gång!

Kristina Nilsson

Nya i styrelsen

Jag heter Susanne Fejne och bor i Hjärup utanför Lund. Det är ett mindre samhälle och dess största förtjänst är att det ligger vid järnvägen mellan Malmö och Lund. Där har jag bott sedan jag slutade Socialhögskolan i början av 70- talet. Jag är socionom i "botten" och har arbetat inom flertalet behandlande enheter på Malmö Socialförvaltning. Jag började som soc.ass och mitt sista arbete som socionom hade jag på Familjerådgivningen.

Sedan 1996 arbetar jag som psykolog på Vuxenhabiliteringen i Malmö. Jag har stort behov av stimulans och nya intryck för att inte känna mig uttråkad. Under tiden på Vuxenhabiliteringen har jag som tur är haft möjlighet att gå några längre utbildningar inom företrädesvis behandlingsområdet, bland annat en som lett fram till handledarkompetens inom Marte meo. Det är en metod som ligger mig varmt om hjärtat.

I somras avslutade jag legitimationsgrundande utbildning i KBT vid Lunds universitet. Nu försöker jag anpassa det jag lärt till de brukare jag möter på Vuxenhabiliteringen. Att vara med i POMS styrelse hoppas jag skall ge mig nya intryck. Jag är nyfiken på vad som diskuteras inom andra verksamheter i Sverige. Jag är också intresserad av metodutbyte och att delta i planering av studiedagar. Det känns också bra att Sydsverige fortsätter att vara representerat även när Mattias har lämnat för huvudstaden.

Susanne Fejne

Ingalill Tjulander heter jag som blev invald i styrelsen vid senaste årsmötet. Årsmötet hölls i samband med den sedvanliga tredagarskonferensen i Örebro. Det var en väldigt lyckad konferens, helt i min smak. Det var bra varierande föredrag, en härlig miljö och jag blev invald, kan det bli bättre?

Jag jobbar på Barn- och ungdomshabiliteringen i Dalarna och känner därigenom förra ordföranden Gunilla Svensson. Hon har berättat entusiastiskt om hur trevligt det är att sitta med i styrelsen, så jag tackade med glädje ja till uppdraget. Efter att ha varit på det första mötet, så kan jag inte annat än hålla med henne om att det är kul och givande att träffa kollegor från andra delar av landet. Det ska bli spännande att vara med och planera nästa konferens som ska hållas i Stockholm till hösten.

I övrigt kan jag berätta att jag blev legitimerad psykolog år 2000 och har varit habiliteringen trogen under både psykologpraktik, PTP och jobb. Först var jag i Malmö, sedan i Torsby, Hedemora och nu i Borlänge. Innan jag blev psykolog arbetade jag som kassabiträde, mentalskötare och sjuksköterska. Under en period hade jag även ett litet kafé uti skogen.

Hoppas att vi träffas på Stockholms konferensen till hösten!

Ingalill Tjulander

POMS international

Under året beslutade styrelsen att stödja Graciela Hurtado Alva och hennes arbete med utvecklingsstörda i Peru. På årsmötet berättade **Catharina Ekermo** om Gracielas arbete och vi fick även se en film Graciela gjort. Årsmötet tog beslut om att POMS ska stödja med 20 000 kr, vilket via biståndspengar tillför Graciela 200 000 kr och gör det möjligt för henne att arbeta vidare.

Rapport från POMS' höstkonferens, Örebro slott 12-14 november 2007: Anknytning – funktionshinder, Psykisk hälsa/psykisk störning

"År 2007 – ja, det var det året POMS-konferensen var så utomordentligt välarrangerad". Så kommer nog många av oss deltagare att tänka framöver. Örebrokonferensen blev en mycket god hållpunkt för minnet av ett arbetsår. Så här en tid efteråt framstår konferensen som en av de minnesvärda i POMS 35-åriga historia. Jubileet uppmärksammades med en utställning av Stefan Ilstedts foton från konferenser under alla år och med en hälsning från Ann-Charlotte Carlberg, ordförande på 70-talet. Inramningen, folkmusik och slottsmiljö, och den fantastiska musikunderunderhållningen vid festmiddagen bidrog också till helhetsupplevelsen. Håll ögonen öppna efter sångerskan Maria Johansson från Örebro!

Planeringsdirektören, tillika kollegan, Erling Nyman, utgick i sitt hälsningsanförande från konferensens tema, Anknytning och funktionshinder. Örebro läns landstings motto är: "Hälsa och livskraft genom trygghet och kvalitet och hållbar utveckling". Anknytning ger trygghet, hållbara relationer ger livskraft. Man har i landstinget en politiskt förankrad värdegrund för sitt arbete. Med denna är det som med lagårdslukt – när man varit i lagården en stund försvinner den, men den märks när man går ut. Den sitter kvar. Värdegrunden eller visionen fungerar ungefär som Rorschachbilder, den kan läsas utifrån

olika fokus. Läst utifrån ett anknytningsperspektiv handlar det om lyhördhet, öppenhet och samspel. Anknytningen kan ses som en livsnerv, som ger livskraft. Den är hjärtat i livet och Erling menade, att vi kan se oss som hjärtspecialister. Samspelet är en mäktig kraft och konferensen fokuserar på vad som händer mellan människor, inte bara inom. En konkret illustration följde i de två spelmännen Ulf Carlssons och Per Falkenströms samspel framförande av låtar från Närke och så var den röda tråden på plats inför det gedigna föreläsningsprogrammet.

Arrangörgruppen hade föredömligt engagerat en grupp psykologstudenter att referera föredragen och dessa bidrag utgör den egentliga konferensrapporten. Av dessa kan man se, att programmet var väl sammanhållet, samtidigt som det innehöll såväl teori som presentationer av pågående forskning och exempel på tillämpat arbete med att stödja anknytning. Det är min förhoppning, att de, som inte hade förmånen att delta i konferensen ska kunna inspireras av läsningen av referaten.

Marit Kihlman

Leg. psykolog, Barn- och ungdomshabiliteringen i Helsingborg

Samspelets komplexitet och nyansrikedom – nödvändigt för anknytningsprocessen

Monika Hedenbro, med. dr. i barnpsykiatri, leg. psykoterapeut

Anknytning baseras på samspel. Det handlar om en livslång process, som ständigt utsätts för utmaningar, men som också alltid innehåller möjligheter att reparera uppkomna skador.

Mellan åren 1996 och 2006 studerades triadsamspel hos ett antal familjer och data samlades från bl.a. videospelning och intervjuer. Monika Hedenbro har även skrivit avhandlingen *The family triad*.

Jag, Du, Vi:

- vi tryggas, skapas, formas i samspel
- VI MÖTS
- inre och yttre möten

Samspelsteori – vad är det?

- Stern:

- ❖ *The present moment* – vikten av ögonblicket. Man upplever handling, känsla, sensationer, förståelse och tanke. I ögonblicket finns alltid dåtid, nutid och framtid.
- ❖ *Moments of meeting*. Intersubjektiviteten skapas av två "minds", men den skapar också dessa två "minds".

Alltså, vi möts och påverkas i våra möten.

Vardagen:

- arenan för utveckling
- kända situationer

Här och nu är viktigt för barnets utveckling och välbefinnande. Föräldrar behöver känna sig kompetenta och viktiga.

Arv och miljö:

- ett ständigt samspel
- barndomens miljö har en speciell påverkan

Samspelets kraft:

- barnet är unikt
- acceptera svårigheter
- hitta möjligheter (särskilt i det svåra)
- hur ser barnets utvecklingszon ut?
- vad har barnet ännu inte utvecklat? (angående samspel)
- utvecklingsstödjande kommunikation
- att reparera – en nödvändig del av ett samspel
- fungerande samspel innehåller alltid större och mindre reparationer – det är viktigt med inställningen att det är okej att det blir fel ibland, för det är ju då man kan reparera.
- arbeta med känslan i relationen
- anknytning är slutprodukten

Ömsesidighet:

- att vara delaktig i samspelet (det är inte mänskligt/värdigt att bara bli utsatt för samspelet)
- att bli lyssnad på
- kunna påverka och bli påverkad
- hitta ett tempo
- aktivitetsnivå – motorisk och kommunikativ
- barnets kontaktförsök och signalsystem bör vara i fokus

Exempel tas upp, där en pappa läser av sitt barns ansikte för att kunna anpassa sitt omhändertagande:

- barnet läser av intresse hos pappan i denna svåra stund
- pappan måste samtidigt hantera sin sorg över att barnet snart kommer att dö

Känslor:

- acceptera och handskas med sin egen känsla – den spiller över i relationen till barnet annars
- uppmärksamma barnets känsla
- lyssna och bekräfta
- låt det bli ett tillfälle till närhet och reglering (viktigt att lära sig tidigt i livet)
- sätt ord på känslan och hjälp barnet att också göra det, om det är möjligt
- negativa känslor är viktiga att dela om ett positivt och tillitsfullt klimat skall uppstå.

Turtagning:

- den som har svårt att vara delaktig behöver hjälpas igång (exempel med en pappa som pratar med sin bebis)
- det är när turtagningen går fram och tillbaka som man kan skapa någon form av relation

Intuitive parenting:

- föräldrarna till ett handikappat barn är ibland alltför beskyddande och ger inte barnet tillräckliga utmaningar, vilket påverkar barnets utvecklingsmöjligheter - de kan då behöva hjälp från professionella
- det är också viktigt att föräldern är känslig för barnets signaler
- man kan behöva prata mycket om att barnet på grund av egna svårigheter vänder bort blicken – annars kan detta beteende hos barnet leda till att föräldern känner sig avvisad och distanserar sig
- om föräldern håller kvar blicken ser barnet detta under de korta ögonblick då barnets blick vandrar förbi
- bidragets betydelse – barnets "bara vara" är viktigt att lyfta fram som en del av kommunikationen

Att bli bekräftad:

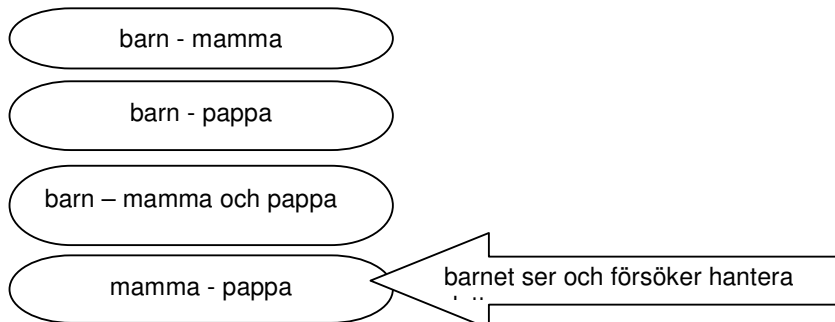
- ett grundläggande behov
- detta behov gör sig mest tydligt påmint när man inte blir bekräftad
- om man som liten har blivit bekräftad på ett sätt som har varit tillräckligt, kan man sedan successivt lära sig att bekräfta sig själv, vilket ökar välmåendet – för mycket bekräftelse är inget problem (och om det skulle vara det så visar barnet det)

Angående forskningsstudien:

- grundforskning
- syftet att få ökad kunskap om spädbarnet och förståelse för barnets samspel med båda sina föräldrar i den nybildade familjen
- observationer och beskrivningar

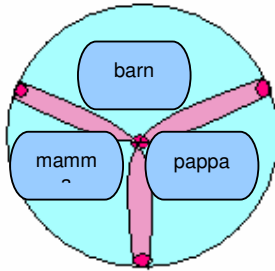
Tresamheten är naturlig och den innehåller både viktiga utvecklingsmöjligheter och svårigheter för barnet

- fyra olika delsystem:

- Hur ser det ut när alla tre är involverade?
- Viktigt att se om barnet inte mår bra!

Synkronisering:

Barn behöver föräldrar som väver ihop trådarna åt dem och som tar initiativ till samspel. Det är viktigt att barnet inte slits mellan föräldrarna.

Detta kan hända i en triad:

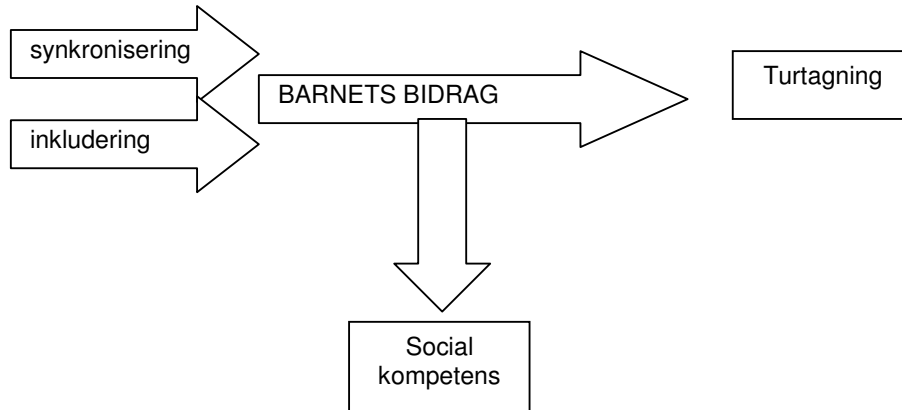
- Exkludering av den tredje
 - ❖ med blick, mimik, kropp (vänder sig bort), ord (avbryta, störa)
 - ❖ ett starkt mönster som kan göra barnet illa – förmedlar att triader inte kan flöda
 - ❖ det kan även vara så att barnet exkluderar sig själv
 - ❖ skapar förvirring för barnet
 - ❖ ger en känsla av allians mellan två i familjen
 - ❖ ett tårande mönster som hindrar utveckling och som man måste ta tag i.
- Triolog – trio
 - ❖ vilken typ av "musik" spelar familjen?
 - ❖ hur "spelar" de tillsammans?
 - ❖ vilken roll har individen? (solo, "mikrofon", "ackompanjemang", låter andra tråda fram)
 - ❖ hur kan man "jamma" med i den här familjen?

I studie från Lausanne visade det sig att:

- i familjer med dålig allians (dåligt familjesystem) vände sig barnet till sin förälder i dåliga situationer, redan vid 9 månaders ålder.
- i familjer med bra relationer vände sig barnet till sin förälder i bra situationer.

Andra studier (som det refereras till under föreläsningen) har visat bl.a. följande:

- redan vid tre månaders ålder är barnet kulturellt anpassat – genom turtagningar, bidrag, bekräftningar, förtydliganden (mer eller mindre av dessa i olika kulturer)
- den gemensamma rytmen för samspelet hittas och formas tidigt
- den synkroniserade kommunikationen bidrar till att barnet kommer in i turtagningarna (t.ex. när föräldern säger till barnet "sitter du där och skrattar...")
- de barn som tidigt lyfts in i turtagningen blir senare skattade som mer socialt kompetenta av förskolelärarna

Att vara anknuten innebär att vara nyfiken och vilja utforska omvärlden. Barnet kan vara tryggt anknutet men ändå ha problem med att utforska – något saknas som man behöver jobba med (exempel nämns med Tobias som blir ledsen när han ska till skolan). Behöver kanske arbeta med att barnet ska bli mer förankrat (så att han/hon vet t.ex. hur man kan ta kontakt och be om hjälp när det behövs). Vardagliga situationer där barnet och föräldern kan ha ett gemensamt fokus, t.ex. framför datorn – Tobias vänder sig till pappan för att fråga något – en återerövring av den trygga anknytningen genom turtagningar och möten.

Emma Åred

Psykologstuderande, Örebro universitet

Tanke och lärande

Ulf Ståhlberg, psykoanalytiker och konsult

Ulf Ståhlberg föreläste om hur tankar och tänkande uppstår hos det lilla barnet i samspelet med dess vårdnadshavare.

US betonade att tänkande utvecklas i relationer och möten. Enligt Bion behöver barnet, i utvecklandet av sitt tänkande, en vårdnadshavare som klarar av att förstå vad som händer inne i barnet, härbärgera och reflektera över detta samt förmedla detta till barnet. Dessutom behöver barnet en förmåga att tåla frustrationen det innebär att ställas inför ett sensoriskt intryck. I dessa pågående möten börjar barnet så småningom att bilda tankar som ger mening åt de sensoriska upplevelsorna. Detta utvecklas till slut till mentaliseringsprocesser. US menade att brister i denna process gör att barnet får det svårare att symbolisera och att mentalisera.

Bristerna i denna process kan alltså utvecklas om barnet och föräldern inte riktigt "når fram" till varandra. Det kan vara svårt för föräldrar till barn med exempelvis en utvecklingsstörning att förstå vad som händer i barnet och spegla detta. Barnet kan t ex ha en rytm som är annorlunda

än den rytm som föräldrarna tänker sig.

Intressant med föreläsningen var att US förmedlade en positiv anda. Han betonade att man även senare i livet kan utveckla tänkandet. Han menade att, då tänkande uppstår och utvecklas i relationer,

kan man senare i livet utveckla tänkandet hos en individ i en relation. En lämplig sådan relation är den terapeutiska relationen. I denna relation kan terapeuten hårbärgera samt förmedla och verbalisera vad som händer hos patienten för patienten.

Detta kan kontrasteras mot en mer biologisk hållning, där man allt för ofta ser på individer med diverse svårigheter inom tänkandet som "hopplösa fall" då man betraktar svårigheterna som biologiskt grundade. Man går då miste om att uppmärksamma individers utvecklingsmöjligheter.

Viktigt är dock att arbetet med de ovan nämnda individerna, enligt US, kräver intensiva terapeutiska insatser där individer med svårigheter inom tänkande behöver en stark relation i vilken terapeuten kan hårbärgera individens upplevelser.

Intressant var dessutom de många paralleller som US drog mellan det psykoanalytiska perspektivets teorier vad gäller utvecklandet av tänkande och andra psykologiska perspektiv. Han drog själv många paralleller mellan sin föreläsning och den föregående föreläsningen som hölls av Monika Hedenbro.

US' föreläsning erbjöd ett sätt att tänka kring de individer där anknytningsprocessen på olika sätt, och av olika anledning, inte innehållit tillräckligt hårbärgerande och speglade möten. US förmedlade ett hoppfullt sätt att förstå individer med svårigheter inom tänkande och hur man kan jobba med dessa individer i en terapi.

Johanna Spak

Psykologstuderande, Örebro universitet

Ulf Ståhlbergs föreläsningmaterial finns även på hemsidan: www.poms.nu

Varför har barn med funktionshinder mer beteendeproblem än andra barn? Betydelsen av det dubbelriktade sambandet mellan barns och föräldrars beteende

Malin B Olsson, leg. psykolog, fil.dr., Psykologiska Institutionen, Göteborgs universitet

Hela föreläsningen kan med fördel följas i utskriften av Malin Olssons många Power point - bilder. Parallell läsning rekommenderas. Materialet finns även på hemsidan: www.poms.nu

Barn med funktionshinder utgör en riskgrupp. Det finns dock inga enkla svar på frågan vad som ligger bakom detta. MO visade en modell (Guralnick 2005) för hur barnets utveckling påverkas av faktorer hos såväl föräldrar och omgivning som hos barnet själv. Det handlar om hälsa och förmåga hos föräldrar, socioekonomiska faktorer, barnets karaktär och stressorer orsakade av barnets funktionshinder. De senare innefattar familjens informationsbehov om funktionshindret, personlig och familjeobalans, bristande tilltro till den egna föräldraförmågan, resursbrist. MO illustrerade med citat ur samtal med föräldrar, vilka kan läsas i utskriften av bilderna. MO påpekade, att risken för psykisk ohälsa inte gäller alla barn med funktionshinder. Hon fortsatte med att gå igenom vad som hotar barns utveckling, innebörden av beteendeproblem, vilka som förekommer i samband med funktionshinder och med vilken frekvens.

Under rubriken "Vad beror det på?" hänvisade MO till Richard Hastings' (2002) modell för sambandet mellan föräldrastress, föräldrabetende och beteendeproblem hos barnet. Föräldrars psykologiska resurser har betydelse.

Fortsättningen, med genomgång av olika risk- och skyddsfaktorer hos barn respektive föräldrar, kan följas i bildmaterialet. I ett diagram över risk- och skyddsfaktorer visar MO, att hos familjer med brister i den psykiska hälsan hittar man få skyddande faktorer. Hon betonade, att det främst är dessa familjer, som behöver vårt stöd.

Hur kan stödet utformas? Här presenterade MO ett manualbaserat program för föräldrautbildning: De otroliga åren. Hon berättade också om preliminärt goda utvärderingsresultat för metoden. En kollega i USA har fått liknande resultat och i Norge har man fått goda resultat i en normalpopulation. För att arbeta med metoden krävs certifiering efter en särskild kurs. Andra metoder används (t ex vid habiliteringen i Halmstad) men utvärdering behövs.

Marit Kihlman

Hur blir man människa?

Om sårbarheten när man har utvecklingsstörning

Barbro Carlsson, leg. psykolog

Barbro Carlsson, verksam som psykolog i Lunds kommun, höll sitt föredrag utifrån erfarenheten av att bedriva psykoterapi med personer med utvecklingsstörning. Hon inledde med att konstatera att det ofta finns en sårbarhet hos personen som har en utvecklingsstörning – det kan vara svårt att utveckla en positiv självbild, man känner sig vilsen och utanför och förstår varken sig själv eller omgivningen. Psykiska besvär är överrepresenterade inom habiliteringsverksamhet i stort och, enligt vissa

undersökningar, upp till 30-40% vanligare vid diagnosen utvecklingsstörning. Ofta är medicinering den enda hjälpen. BC ville istället peka på de goda effekterna av samtalsbehandling för personer med utvecklingsstörning och tog inledningsvis ett exempel ur sin egen erfarenhet: en man som i samtal fick tala om känslor, vad de är och hur de känns, fick möjlighet att fundera över sitt eget beteende och andra människors reaktioner och som även formulerade den fråga som BC låtit stå som rubrik för själva föredraget: Hur blir man människa?

Anknytningen är viktig för att man skall kunna utveckla ett jag och all utveckling sker i samspel med omgivningen. Enligt BC blir det känslomässiga samspel som är grunden för trygg anknytning inte sällan bristfälligt för barn med utvecklingsstörning. Eftersom det vid utvecklingsstörning tar längre tid att genomgå utvecklingsfaserna och såväl den känslomässiga som den begåvningsmässiga utvecklingen förskjuts, ser omgivningen inte alltid den utveckling som ändå sker och gläds inte heller åt den. Anknytningen tar längre tid och risken finns att rytmen i det tidiga samspelet barn-föräldrar störs. Ett rimligt antagande är att personer med

utvecklingsstörning, till följd av att anknytningen kompliceras av de kognitiva svårigheterna, är mer utsatta för psykisk ohälsa.

Vid utvecklingsstörning föreligger ofta svårigheter avseende jagfunktionerna: att kunna skilja på yttre och inre värld och mellan starka och svaga sidor, att kunna differentiera mellan olika känslor, att kunna kommunicera, välja, säga nej. Det blir svårt att skilja mellan egna och andras känslor, mellan att vara ledsen och vara arg, att hårbärgera ilska, sorg och avundsjuka. Risken att utsättas för sexuella övergrepp ökar. BC påpekade att det faktum att fokus ofta ligger på att träna upp olika färdigheter sänder budskapet: "Du duger inte". Känslan av att något är fel leder över i skam. Personer med utvecklingsstörning behöver hjälp att utveckla jagfunktionerna – hjälp att sätta ord på känslor, hjälp att lära sig kommunicera och därmed minska benägenheten att agera ut osv. Utvecklandet av jagfunktionerna är centralt för att upplevelsen av att "bli människa" skall kunna realiseras.

Förekomsten av brister i tidig anknytning och bristande jagfunktioner är två skäl att bedriva samtalsbehandling med personer med utvecklingsstörning. BC fortsatte med att berätta om det psykoterapiprojekt som bedrevs i Skåne 1994-1998 för personer med lindrig till måttlig utvecklingsstörning. Psykoanalytiskt orienterad psykoterapi under ett och ett halvt år erbjöds sju personer mellan 20 och 40 år, som utöver utvecklingsstörningen även hade psykiska problem. Alla utom en hade vuxit upp med sin biologiska familj. Före och efter gjordes begåvningsstest (WAIS-R) samt de projektiva testen DMT (Defence Mechanism Test) och PORT (Perceptgenetic Object-Relation Test). Såväl DMT som PORT har sin utgångspunkt i psykoanalytisk försvarsteori och man menar sig genom dessa få en uppfattning om testpersonens inre psykiska förutsättningar att handskas med konflikter, ångest och depressiva affekter.

Vid förtestningen fann man bland annat tecken på svårigheter i den tidiga objektrelationsutvecklingen, identitetsosäkerhet och affektiv problematik. Vid omtestningen kunde man se tendenser som visade en minskning av primitiva försvar. Begåvningsmässigt sågs ingen förändring av IK-värdena, däremot möjligen en förbättring avseende testpersonernas förmåga att använda sig av sina kognitiva resurser (jämnare prestationer). Hos samtliga deltagare kunde konstateras en reduktion av s.k. sekundära handikapp: mer nyanserade känslouttryck, förbättrad motorik, adekvat mimik, utveckling av kommunikationen och minskad förekomst av "falska leenden", för att bara ge några exempel. Sammantaget såg man förändringar hos de deltagande personerna som visar på ett bättre jagfungerande och en högre grad av personlighetsmässig integration.

Nedan följer exempel på teman i terapierna:

- Övergivenhet
- Känna att man inte duger
- Vara fylld av skam för att man inte förstår
- Övergrepp av olika slag
- Smärta över att vara annorlunda
- Att vara ensam, utan vänner
- Avundsjuka mot normalitet
- Beroendet av andra
- Sorg över funktionshindret
- Diffus, vag egen identitet
- Döden

Barbro Carlsson talade engagerat och engagerande om möjligheterna att bedriva psykoterapi med personer med utvecklingsstörning, något som inte alltid ansetts vara meningsfullt. Hennes sätt att lyfta fram exempel från det egna behandlingsarbetet var belysande och förmedlade en tro på människans förmåga till utveckling – med eller utan utvecklingsstörning.

Annika Olsson
POMS-redaktör

Barbro Carlssons föreläsning samt ytterligare material på samma tema finns även på hemsidan: www.poms.nu

Sorgen och glädjen vandrar tillsammans. Att underlätta och stärka anknytningen mellan barn med funktionshinder och deras föräldrar *Ylva Hermansson, leg. psykolog, och Elisabeth Lundström, specialpedagog/doktorand, Tittut i Stockholm*

Ylva Hermansson och Elisabeth Lundström kommer från spädbarnsverksamheten Tittut i Stockholm och gav oss åhörare en inblick i verksamheten och hur man kan arbeta med föräldrar till små barn med funktionshinder. Tittut är en verksamhet inom Stockholms läns landsting och fungerar som ett kompletterande stöd till habiliteringen. Målgruppen för verksamheten är föräldrar till barn mellan 0 och 2 år som har funktionsnedsättning.

Det vanligaste är att föräldrarna själva kontaktar verksamheten. Tittut erbjuder då ett första samtal med familjen, där de får information om verksamheten och tillfälle att berätta sin historia. Det finns sedan möjlighet till enskilda besök, föräldra-barngrupper, informationsdagar för far- och morföräldrar och en föräldrautbildning som sker i samarbete med habiliteringen och Karolinska sjukhuset med syfte att informera om diagnoser, hjärnans funktioner m.m. Ett halvår efter att familjen avslutat, finns det även tid för ett återbesök: "Tittin".

Den teoretiska bakgrund som verksamheten vilar på gör sig synlig i medarbetarnas förhållningssätt. Tittut grundar sig framför allt på Winnicotts och Sterns tänkande kring föräldraskap och spädbarn. Avseende Winnicott är det i huvudsak hans tillit till föräldrars och barns förmågor samt den hållande funktionen, som speglas i verksamheten. Sterns "moderskapskonstellation" är också central.

Vilka är då förhållningssätten? På beskrivningen av verksamheten låter det som om den genomsyras av en varm och inbäddande atmosfär. Där finns soffor, madrasser och doft av nybakt bröd och det är "välkommandets och gästfrihetens pedagogik" som råder. Anledningen till detta är att de vill synliggöra sig som medmänniskor, ha en hållande funktion och att det skall vara en så naturlig hemmiljö som möjligt. Att förmedla att alla känslor är tillåtna och normala framförs också som en mycket viktig del. Detta underlättas av gruppverksamheterna, där upplevelsen av att vara ensam och stigmatiserad kan minska. Andra viktiga funktioner är att underlätta anpassningen efter ett svårt besked och att inge hopp om framtiden.

Att ha barnets personlighet i fokus snarare än enbart fokus på träning och mål lyfts också fram som ett centralt förhållningssätt. På Tittut ställer man sig frågan "Vem är du?" snarare än "Hur ser din utvecklingskurva ut?" På detta sätt ges tillfällen till nyfikenhet, glädje och stolthet. Sammanfattningsvis kan sägas att det inom Tittut ska finnas utrymme för både det som känns svårt och för den glädje barnet och föräldraskapet ger. Med Tittuts förhållningssätt blir det förståeligt hur sorgen och glädjen kan vandra tillsammans.

En av medarbetarna på Tittut, Elisabeth Lundström, ska i dagarna lägga fram avhandlingen *Ett barn är oss fött*. Det är en kvalitativ studie där hon följt 30 föräldrar som fått ett barn som fötts med funktionsnedsättning.

Nina Scherp

Psykologstuderande, Göteborgs universitet

Samspelsbehandling i familjer som har barn med funktionshinder

Eva Andersson, familjebehandlare, pedagog, och Lena Fredriksson, familjebehandlare, pedagog, Gryningen i Karlskoga

Gryningen är en dagvårdsverksamhet som samverkar med landsting och kommun. Syftet med Gryningen är att förebygga tidiga störningar. Gryningen tar emot vuxna och deras barn i åldrarna 0-6 år. Verksamheten tar emot ca nio familjer under en vecka. På Gryningen arbetar tre socionomer, tre pedagoger och en psykolog, dessutom finns det en läkare som är kopplat till verksamheten.

Tillsammans med föräldrarna tar man fram en vårdplan som utgår från det som föräldrarna vill arbeta med. Gryningen har ett brett utbud av behandlingsmetoder, varav de flesta är möjliga att få tillgång till oavsett hur ofta eller var man ses. Det kan handla om samtal med behandlare som har lång erfarenhet av svårigheter i föräldraskapet eller om direkt samspelsbehandling i vardagliga situationer. Samspelsbehandling innebär att i vardagliga situationer arbeta tillsammans med föräldern, handledare och barn. Man arbetar både praktiskt och konkret med svårigheter som uppstår i föräldraskapet. Ofta används en videokamera i samspelsbehandlingen och man arbetar då enligt en metod som heter Marte meo. Marte meo är en form av miljöterapi. Fritt översatt betyder det "av egen kraft", vilket syftar på förälderns/föräldrarnas kraft och förmåga att stödja sitt barn i dess utveckling. Metoden innebär att man, i samråd med föräldern/föräldrarna, videofilmade dem tillsammans med sitt barn i olika vardagliga situationer. Tillsammans med föräldrarna gör man upp om vilka situationer som ska filmas. Familjens uppdrag, det vill säga vad de vill ha hjälp med, har betydelse för valet av situation. Är uppdraget att "få Julia att äta" kommer vi med stor sannolikhet att filma olika matsituationer.

Fördelen med att videofilma är att det ger handledare och förälder/föräldrar möjlighet att i efterhand studera vad som händer i samspelet, både när det fungerar utan bekymmer och i mer problemfyllda situationer. I stunder av lugn och ro, utan barn, studerar de tillsammans korta sekvenser av film som handledaren valt ut. Tanken med Marte meo är inte att tala om för föräldern/föräldrarna vad den/de gör för fel. Istället lyfter man fram det som fungerar bra i samspelet och utgår från det. Tillsammans försöker verksamheten hitta nya sätt att utveckla och stärka den vuxnes förmåga att bemöta sitt barn. Marte meo är inte bara en behandlingsmetod utan också ett förhållningssätt som genomsyrar hela verksamheten på Gryningen. I Marte meo så använder man sig av den s.k. naturliga dialogen. Den går ut på att föräldern tränar sig i att utgå från barnets fokus för att skapa en bra dialog med barnet. I de fall då frågorna kring barnet är svårbesvarade tar man hjälp av läkare och psykolog som är knutna till Gryningen eller andra specialister som kan hjälpa familjen vidare.

En annan metod som Gryningen kan erbjuda är Theraplay, som liksom Marte meo syftar till att stödja en trygg anknytning mellan barn och förälder. Förutom detta kan verksamheten också hjälpa till med nätverksarbete, det vill säga att mobilisera personer som kan vara till stöd för familjen. I dagverksamheten arbetar man också med föräldragrupp. I föräldragruppen diskuterar man kring olika teman som har med föräldraskap att göra. Det kan både röra sig om frågor som har med barn att göra och om tankar och funderingar som uppstår som förälder.

Trots att de som arbetar på Gryningen ibland kan tycka att det är lite "småjobbigt" att hela tiden se sig själv på film så uttryckte de en oerhört stor entusiasm för verksamheten. De uttryckte också att fast de bara har arbetat med behandlingsformen Marte meo i fyra år så känner de sig redan "hemma". För dem som vill ta mer del av verksamheten Gryningen, så har de en bra informativ hemsida som man kan nå via denna länk:

http://www.orebroll.se/psyhab/page_4257.aspx

Cecilia Ewrelius & Mattias Staley
Psykologstuderande, Örebro universitet

Attachment ur en beteendeterapeutisk vinkel

*Jenny Hulterström, leg. psykolog, leg. psykoterapeut och
Peter Karlsson, leg. psykolog, leg. psykoterapeut, förskollärare*

– Begreppet anknytning används inte så mycket inom beteendeanalysen men det är intressant att diskutera, säger Peter Karlsson inledningsvis.

PK och Jenny Hulterström har en agenda för föreläsningen som innefattar begreppet anknytning och hur vi arbetar med anknytning. De berättar att de kommer att prata om beteendeanalys som baseras på inlärningsteori och inte beteendeterapi eller någon form av kognitiv terapi.

De säger vidare att det viktigaste i anknytningsteori är ömsesidig påverkan/samspel mellan vårdgivare och barn och inte den inre representationen av relationen hos barnet. Inre representationer har beteendeanalytikern svårt att anta. Enligt PK och JH blir inre representationer ett hypotetiskt begrepp som inte går att påvisa.

Beteendeanalytikerna tänker i form av beteenden och hur vårdgivare och barn påverkar varandras beteenden, vilka beteenden som släcks ut och vilka som förstärks. Dessa finns alltid i en kontext, ett sammanhang som ger betydelse. Man observerar beteendet och drar slutsatser utifrån kontexten. Det intressanta är beteenden, kontexten och att påverka beteenden, säger JH och PK.

De pratar vidare om arv och miljö och säger att ett beteende uppkommer alltid i den fysiska och sociala miljön och kan studeras endast där. Anknytningsbeteendet har en överlevnadsbetydelse i att de som får en bra anknytning klarar sig bättre i livet och fortlever således genom det naturliga urvalet. Både arv och miljö har betydelse eftersom inlärningen styr vilka beteenden som fortlever. Vi människor kan lära oss att anpassa oss till miljön vi befinner oss i och således lärs beteendet in i samspelet med kontexten, säger JH och PK. Beteendet påverkas också av vad som händer innan och efter beteendet.

Beteendeanalys baseras på evolutionsteori, inlärningsteori och principer för dynamiska system (även kallad kaosteori), som är en matematisk teori som säger att fenomen som förändras med tiden är svåra att förutsäga, fortsätter JH och PK. Kaosteori kan appliceras inom utvecklingspsykologi på så sätt att det finns ganska lite som är förprogrammerat hos oss människor. En viss del är genetiskt i utvecklingen men mycket är miljöpåverkan. Det är snarare många faktorer som påverkar utvecklingen än att vi utvecklas i stadier och faser.

De berättar vidare om att anknytning är medfödda beteenden som ökar överlevnadsmöjligheterna. Det är ett kontinuerligt samspel där barnet trigger ett beteende hos den vuxne som i sin tur trigger ett beteende hos barnet osv. Vid autism hos barnet uteblir triggers och de naturliga omvårdnadsbeteendena hos föräldrarna blir inte förstärkta.

– Anknytningsbeteende används för att reglera närhet och säkerhet mot föräldrar och andra och för att barnet ska veta hur det ska reagera, söka stöd och hjälp och imitera, säger JH och PK. De pratar om vilken hjälp som finns att få om anknytningen är svår. Man kan t.ex. träna samspelsbeteenden för att påverka anknytningen positivt. Träningen består av att öka sannolikheten för föräldern att ge triggers till barnet genom att jobba med föräldern att kunna se nyttan med samspelsbeteenden, träna saker som att inte styra, lyssna på barnet och på att förstärka positiva beteenden med sociala förstärkare som leenden och uppmuntran. Detta fungerar ej med barn med autism där föräldrarna istället måste hitta andra förstärkare som funkar för just deras barn.

Man kan också öka barnets vilja att följa instruktioner genom att träna *compliance*, där bra beteenden som uppmärksamhet belönas så att barnet uppmuntras att visa uppmärksamhet. Detta ger förhoppningsvis en ny känslomässig upplevelse av att vara tillsammans och man blir varandras förstärkare, säger JH och PK. Barnet ska bli beroende av vårdnadshavarna och dem runt omkring som ger en förutsättning för en bra anknytning. Man ska bygga träningen på felfri inlärning, vilket innebär att hitta barnets nivå och börja där så att barnet får lyckas och känna känslan av det.

JH och PK pratar om anknytningsbeteenden och om den hjälp som de själva bidrar med till funktionshindrade barn och deras föräldrar när det gäller dessa beteenden. De visar på att ett begrepp som anknytning kan vara lika aktuellt inom beteendeteori som psykodynamisk teori och bidrar på så sätt till en integrerad och sympatisk syn på psykologin.

Grete Czarnecki

PTP-psykolog, Vuxenhabiliteringen, Örebro

Bruk och missbruk av anknytningsbegreppet kopplat till föräldrar med intellektuella funktionshinder

Lene Lindberg, fil dr, psykolog, Stockholms läns landsting och Lydia Springer, psykolog, Vuxenhabiliteringen, Uppsala

Lene Lindberg arbetar inom ramen för Barn och ungas psykiska hälsa med ansvar för att föra ut metoder för att förebygga psykisk ohälsa. LL började med att gå igenom vad anknytning är och faktorer som kan relateras till anknytning. Hon påpekade också att det florerar missuppfattningar kring vad anknytning är. Det handlar om barnets relation och innebär ett långvarigt, känslomässigt band till en speciell person. Anknytningen emanerar ur ett behov av skydd, tröst och trygghet vid påfrestningar/fara/stress, byggs upp tidigt i livet och följer med som modell för hantering av svåra situationer framöver.

Barnet föds inte som en "tabula rasa". Medfödda faktorer som temperament och hälsa spelar roll. Studier av barn med t ex Downs syndrom visar att deras anknytningsbeteende inte är annorlunda än andra barns, men signalerna är svagare och utvecklingen av anknytning tar längre tid. Barn med autism utvecklar trygg anknytning i hälften av fallen, medan detta sker hos 2/3 av barnen i ett normalmaterial. LL nämnde även att det finns studier kring prematura barn, barn med tidiga ätstörningar och barn med neurologiska avvikelser.

Anknytning har främst studerats med *The strange situation*, men flera andra metoder finns. LL gick också igenom mönstren för anknytning.

LL fortsatte med att nämna föräldrafaktorer, som kan påverka anknytningen. Studier av barn till deprimerade mödrar har visat, att det finns en risk för otrugg anknytning om inte depressionen hävs. Hos barnen kan man se inlärningssvårigheter upp till 11 års ålder och pojkar tycks särskilt känsliga. Stress och trauma hos föräldern kan också påverka barnets anknytning.

Bonding/bindning är ett mindre utforskat område. Tidig forskning kring detta ledde till rutinen att

placera nyfödda barn på mammans mage för att underlätta moderns bindning till barnet. Nyare forskning har visat, att detta kanske inte är så viktigt som man trott tidigare. Föräldrars eget anknytningsmönster har också betydelse för barnet. Föräldrarnas eget anknytningsmönster kan studeras med en särskild intervju, som kallas och man har sett fyra olika mönster, vilka påverkar hur man ger barnet uppmärksamhet. Hon tog upp vikten av lyhördhet och hur omgivningen svarar på barnets signaler som en viktig faktor.

De flesta barn utvecklar anknytning till flera i familjen.

När det gäller omgivningsfaktorer påpekade LL att det är vanligt med omsorg av andra än mamman i länder som saknar föräldraledighet. Forskning (c:a 20 år gammal) har visat att barn som vistas (inte heltid) på dagis (som håller god kvalitet) under första året bibehåller anknytning. Man vet inte vad resultatet skulle bli idag med de större grupperna. Forskning kring barn, som tvingats till omplacering,

har visat att ju tidigare en eventuell omplacering av barn sker, desto bättre. Man har dock studerat rumänska barnhemsbarn och funnit, att det kan fungera väl även senare. Anknypningsmönstren ser likadana ut för barn i olika delar av världen. Kulturen tycks inte spela någon roll.

Som avslutning påpekade LL, att otrygg anknytning inte = patologi. Metaanalys av 88 studier från hela världen kring förebyggande interventioner tyder på följande (om man vill påverka): Insats efter 6 månaders ålder, fokus på lyhörddhet - inget annat, återkoppling med video. Interventionen ska omfatta 16 eller färre sessioner, ju färre, dess bättre. När det gäller föräldrar med intellektuella funktionshinder finns knappt någon forskning att tala om kring barns anknytning.

Lydia Springer gör en anknytningsstudie inom ett pågående projekt, SUF, som avser samverkan kring barn och föräldrar i familjer, där någon av föräldrarna har utvecklingsstörning eller kognitiva svårigheter.

Målgruppen är starkt socialt belastad i många avseenden, såsom "instabil uppväxt", negativa erfarenheter av professionella kontakter, låg självkänsla, arbetslöshet eller sjukersättning, begränsat socialt nätverk, obehandlade medicinska problem. Forskning visar att många har stressymtom eller depression. En svårighet inom handikappforskning är, att kontrollgrupp ofta saknas. Det är svårt att "veta vad som är vad" i den mångfacetterade problematiken. Intellektuell funktionsnedsättning samvarierar med såväl traumatiserande bakgrundsfaktorer som negativa faktorer i den aktuella livssituationen.

I projektet deltar 30 mödrar från Mellansverige med fastställt intellektuellt funktionshinder och deras barn i åldern 5 – 7 år. En matchad kontrollgrupp finns. Man träffas vid två tillfällen. Vid ett hembesök har man fokus på mamma och hennes situation, men kartlägger också barnets styrkor och problem. Vid besök på institutionen studeras mödrars lyhörddhet, mödrars intelligens, sociala stöd, livskvalitet, förmåga att tolka emotioner samt barnets anknytning och utveckling med olika metoder.

Man har samverkat med kuratorer och psykologer inom habiliteringen för att motivera till medverkan i projektet.

De frågor man vill belysa är:

- 1) Vilka anknytningsmönster kan observeras hos barn till mödrar med intellektuellt funktionshinder?
- 2) Är anknytningsmönster hos barn till mödrar med IF jämförbara med anknytningsmönster hos barn till mödrar utan IF?
- 3) Om inte, vilka faktorer kan då bidra till skillnader. IF per se eller andra faktorer som är relaterade till IF?

Idag finns kunskapsbrister hos t ex socialtjänsten, BHV, förskolan etc. men det finns ett starkt intresse att öka kompetensen.

I den diskussion som följde nämnde vår nya ordförande, Kristina Nilsson att hon arbetar med en bok i ämnet. Nyanserad information saknas! En studie i England har visat, att socialtjänsten ställer större krav på föräldrar med intellektuellt funktionshinder än på andra. Den sparsamma forskningen har gjort, att massmedia "tagit över" ämnet. Det är av stor vikt, att vi bidrar till att nyansera och korrigera debatten.

SUF:s webbsida med litteraturreferenser: www.lul.se/suf.

Ytterligare läsning i ämnet finns att hämta i Mikaela Starkes rapport från Socialstyrelsen. Kan beställas via hemsidan: www.sos.se.

Marit Kihlman

Föreläsningmaterial finns även på hemsidan: www.poms.nu

Anknytning, föräldraidentitet och professionella kontakter

Bim Riddersporre, fil.dr i psykologi, univ. lektor, leg. psykolog, leg. logoped

Bim Riddersporre har sina yrkesmässiga erfarenheter främst från småbarnsverksamhet inom BUP vid Viktoriagården i Malmö, där hon arbetat i 25 år. Hon fick där ett särskilt intresse för familjer med kontakter inom BUP, Barnmedicin och Barnhabilitering. En fråga som hon ofta mötte var: "Vi som är föräldrar till det här barnet – är vi normala?". Detta blev en utgångspunkt för att ta reda på, hur det är "inifrån" för dessa föräldrar.

BR valde i sin forskning, att vara nära familjerna, lyssna och inte lägga sig i. Familjerna som kom att bli föremål för hennes studie hade alla fått barn med Downs syndrom och BR träffade dem redan när barnen var en vecka och kom att följa dem under 4 år. Av 12 familjer i Skåne kom 10 att delta. BR:s metod blev deltagande observation under 2 timmar per vecka. Hennes roll var den neutrala betraktarens. Det var inte helt lätt att ensidigt bestämma karaktären i kontakten när man kommer in i en laddad situation i familjerna. Man blev använd mera som terapeut än man egentligen var. BR började traditionellt med en kontrollerad studie, men lämnade detta då hon inte visste vad hon iscensatte i kontrollgruppen. Vad innebär egentligen "utan intervention" när det finns någon som bryr sig? Det behövs så lite för att signalera detta.

I sin fortsatta framställning reflekterade BR över intressanta fenomen, som inte går att läsa sig till i hennes bok. Det gällde "att komma åt så mycket som möjligt" under den tid hon var i familjerna. Det är skillnad mellan att intervjua om vad som varit och att se vad som händer. Allt icke-verbalt kommer med, vilket också innefattar de egna reaktionerna och upplevelserna. Vad är "mitt" och vad är "deras"? BR skrev fria texter och frossade i "det egna" för att få syn på detta. Texterna tog hon med till familjerna för att få deras syn på om det stämde, en sorts fortlöpande validering av materialet. Resultatet blev narrativa rekonstruktioner och egna reflexioner brevid dessa som en del av metoden. Det gällde att inte tillskriva andra de egna känslorna eller tvärtom i en med familjerna gemensam skapelseprocess.

Att vara normal är ett positivt begrepp. Hur kan man skapa normalitet i en onormal situation? Frågan som föräldrarna ställde sig var "är vi normala i den här situationen?" Detta behöver inte handla om rätt eller fel, bra eller dåligt. Normalitet handlar om att identifiera sig i en grupp. I detta fall måste identiteten basera sig på egna erfarenheter. Man saknar referenser från andra. En del av den inre arbetsmodellen grundar sig på förutsägelser. BR redovisade erfarenhet från föräldrar i föreningen Anonymus, som funnit en svårighet i att inte kunna förutsäga framtiden eller veta "hur det blir sen". Det blir svårt, om man inte kan känna sig normal i förhållande till någon grupp. Man vill inte vara ensam, en "egen sort". Hur ska man relatera till ett barn, som inte liknar ens egna erfarenheter? Är svaret från barnet ett "kvitto på att jag duger"? BR gav här exempel ur sin bok och påpekade, att kvalitén i föräldrarnas handling alltid när barnet. Hon gav också exempel på, hur man som förälder i den här situationen kan hjälpa sig själv att komma vidare. I fallet hon beskrev handlade det om moderns egen berättelse som blev till, därför att det fanns någon som lyssnade.

De mest frekventa ämnena i familjernas berättelser var i tur och ordning: 1) Relationerna till de professionella med upptagenhet – "vad tänker de om oss?", om normalitet, beroende och självständighet och 2) De egna föräldrarna/svärföräldrarna.

Det har stor betydelse för grunden för anknytning, hur relationen till barnet påbörjas. BR berättade om en familj som hann "ta lyckliga bilder" innan de fick besked och betydelsen av detta och illustrerade med bilden "att starta på en blomsteräng" eller "att starta i en uppförsbacke".

Läs BR:s bok: *Att möta det oväntade. Tidigt föräldraskap till barn med Downs syndrom*. Institutionen för psykologi, Lunds Universitet 2003.

Marit Kihlman

När samspel är det svåraste. Tidig intervention riktad mot föräldrar som har små barn med autism – stärker det anknytningen?

Lilian Scherp, leg. psykolog, leg. psykoterapeut

"Vi kramar, vi pussar och högt henne skjutsar men hur är det fatt? Tänka sig lillan märker ju inte ett skvatt! Det är väl något fel! Vill hon inte ha kel?"

Som utgångspunkt har Lilian Scherp boken *Bolla* av Gunilla Bergström för att beskriva autism ur ett föräldraperspektiv. LS läser upp utvalda delar ur boken för att på så vis belysa en förälders situation då tankarna börjar cirkulera kring att något inte stämmer med det lilla barnet.

LS är till vardags verksam som psykolog inom barn- och ungdomshabiliteringen i Örebro. Hon har tillsammans med sina kollegor tagit fram en behandlingsmodell som kan hjälpa föräldrar och små barn med samspelssvårigheter. Kommunikation, resursorienterat förhållningssätt, samspel, kunskap om autism samt nätverksetablerande var viktiga utgångspunkter vid arbetet. Dessa hörnstenar översattes därefter till teoretiska perspektiv så som familjesystematiskt perspektiv, kristeoretiskt perspektiv, Marte meo-perspektiv samt gruppdynamiskt perspektiv.

Valet att fokusera på samspel menar LS var för att barnets svårigheter att samspela är ett funktionshinder som snabbt blir ett stort handikapp. Behandlingsmodellen fick därför sitt namn: "Samspel i fokus".

Behandlingsmodellen riktar sig främst till barn mellan 1 och 6 år med diagnos inom autismspektrumstörning. Totalt skulle sju familjer tillsammans delta i behandlingen under 20 veckors tid. Behandlingsmodellen kom att löpa i tre parallella spår. Det första spåret, *utbildning till föräldrar i grupp*, innehåller temaföreläsningar som anpassas till föräldrarnas behov samt nätverksträffar för övriga anhöriga till barnet. Spår två, *individuellt familjestöd med fokus på samspel och kommunikation*, består av att synliggöra föräldrarnas resurser och söka öka deras tilltro till att kunna hjälpa sitt barn. Spår tre, *gruppkompetens för föräldrar och barn*, har som avsikt att ge föräldrar möjlighet att träffa andra föräldrar till barn med autism för att på så vis få utbyta erfarenheter.

Efter utvärderingen av behandlingsmodellen lyfte LS fram en rad olika redskap som var verkningsfulla för att underlätta samspelet mellan föräldrar och barn. Ett av dessa var att utgå från barnets fokus och intresse för att på så vis söka nå delad uppmärksamhet. En annan viktig komponent var att få föräldrar att våga backa tillbaka till det lilla barnet; att leka utan leksaker och istället fokusera på samspelskomponenter som ansiktsuttryck och röst. Eftersom många barn med autism har svårt att

använda rösten som kommunikativt medel, är det viktigt att uppmärksamma föräldrar på att använda kroppsspråket; tydliga gester och intonationer.

En vinst av behandlingsmodellen var att kunna ge föräldrar till barn med autism möjligheten att träffa andra föräldrar i motsvarande situation. Flertalet familjer ansåg att det gav föräldrakraft och reduktion av ensamhetskänslan samt möjlighet att se variationer hos barn med autism. Även den individuella interventionen var viktig för att varje familj skulle ges möjlighet att lära känna sitt barn. Behandlingsmodellens parallella spår gav enligt många föräldrar just möjligheten till integrerad kunskap.

Avslutningsvis menar LS att barn med autism oftast har svårigheter att "bjuda upp" föräldrar till samspel, vilket medför stora krav på föräldern att vara den som bjuder upp till samspelsdansen; ömsesidigheten är i obalans.

Marja Rudenhed

Psykologstuderande, Örebro universitet

Vilka synsätt har vi på trauma, desorganiserad anknytning och traumafokuserad behandling? Barn med funktionshinder och psykologiskt/psykoterapeutiskt behandlingsarbete

Christina Renlund, leg. psykolog, leg. psykoterapeut, chef för BUP:s

psykoterapimottagning för barn och ungdomar med funktionshinder, Stockholm

Christina Renlund kan konsten att trollbinda sin publik med sina ord om funktionshindrade barn och vad vi som psykologer kan göra för att främja deras hälsa på bästa sätt. Hon menar att det viktigaste är att låta barnet göra sin röst hörd.

– Det är magiskt med berättelser, säger CR. Magisk är också det ord som bäst beskriver stämningen i rikssalen på Örebro slott denna novemberdag. Ämnet är barn med funktionshinder och psykologisk/psykoterapeutisk behandling och om detta berättar CR med varm inlevelse men också med stort allvar och uppriktighet.

Hon berättar om FN:s barnkonvention där det står om varje barns ovillkorliga rätt att få sin röst hörd. Detta ska gälla alla barn men gör inte det idag, menar CR.

De funktionshindrades rätt att uttrycka sig står i skymundan eftersom många av dessa barn har svårt att uttrycka sig på ett eller annat sätt och behöver hjälp med detta.

– Rätten att uttrycka sig ska gälla oavsett språk, ålder, kön och utvecklingsnivå, säger hon och påpekar att även om man saknar talat språk eller har en utvecklingsnivå som gör det svårt att göra sig hörd ska man kunna få uttrycka sin mening.

– För att alla barn ska kunna få göra det, fortsätter CR, krävs att man jobbar särskilt för detta och skapar arbetssätt för att underlätta för de funktionshindrade barnen att göra sin röst hörd.

CR berättar om nutida traumaforskning som visar att ett trauma kan uppkomma på olika sätt. Dels kan funktionshindret i sig bli ett trauma när omgivningen framställer funktionshindret negativt. Dels kan medicinsk behandling bli ett trauma då en del operationer eller långvariga sjukhusvistelser kan

upplevas svåra och traumatiska. Skrämmande händelser, våld och övergrepp kan naturligtvis också skapa trauma hos barnet.

CR berättar också om trauma som en process. Att gå från trauma genom en dissociation där man dissocierar tankar och känslor för att klara av traumats påfrestningar till ett återsamlade av krafter, tankar och känslor är den normala processen. Processen för funktionshindrade barn är ofta en fortsatt dissociation och traumatisering och detta vill CR förhindra genom traumabehandling och förebyggande arbete.

Traumabehandling för funktionshindrade barn innebär att sträva mot vissa mål. De behandlingsmål som CR anser viktiga i terapeutiskt arbete är skydd och säkerhet, reduktion av översvämmade affekter, att hjälpa barnet att skapa en berättelse om traumat samt att integrera traumat och bemästra det. För att uppnå dessa mål beskriver CR en rad åtgärder som hon har erfarenhet av och som verkar fungera väl för dessa barn.

CR pratar om information som en viktig del, dvs. att barnet får information om funktionshindret så att det lättare kan förstå det. Ett namn på funktionshindret underlättar förståelsen men det behöver inte nödvändigtvis vara en diagnos. Att jobba med barnets självbild är också viktigt tycker CR. Självbilden byggs av berättelser som i det funktionshindrade barnets fall ofta är negativa. Man kan vända dessa till positiva och prata om det barnet är bra på. Här krävs ett nära jobb med föräldrarna till barnet så att omgivningen jobbar med och inte mot barnet. Stöd till föräldrar är ett arbetssätt som tillämpas mycket när det gäller dessa barn och man betonar att det är viktigt att göra saker tillsammans i familjen för ingen klarar av att hantera en så stor fråga som ett funktionshinder helt själv, menar CR.

– Ta upp existentiella frågor med barnet, menar CR och menar att det funktionshindrade barnet har mycket funderingar kring existentiella frågor som det är viktigt att få diskutera med vuxna, precis som för alla andra barn. Delaktighet och självbestämmande och känslan av att få ha en egen identitet är också viktigt, menar CR. Hon poängterar att det också är viktigt att jobba med detta i en traumabehandling eftersom dessa barn ofta är beroende av andra i sin vardag.

CR pratar också om att förebygga trauma för funktionshindrade barn och ett sätt att förebygga är att låta barn få ställa egna frågor. Ett exempel som hon tar upp är barnsjukhuset där barnen fick tillfälle att ställa frågor enligt ett trafiksignalsystem till doktorn. Rött stod för svåra frågor, gult för halvsvåra och grönt för lätta frågor. Ett annat sätt är att externalisera funktionshindret t.ex. genom att rita. På så vis flyttas det utanför barnet och blir mer hanterligt. Framtidsfrågor är också ett sätt att förebygga trauma. Det förebyggande arbetet ska enligt CR bedrivas redan i förskolan och skolan där möjligheten att få uttrycka sig och få ställa frågor borde finnas.

För att förhindra trauma kan man alltså prata om funktionshindret.

– Det är dock inte alltid bra att prata med barnet, säger CR. Man ska hålla sig på vägen och inte falla i dikena på sidan. Dikena består av å ena sidan tystnad och andra sidan att vara påträngande.

Enligt CR är det alltså att lyssna på barnet och att låta det göra sig hört som är det viktiga. I sin bok *Doktorn kunde inte riktigt laga mig* har CR samlat berättelser från barn med funktionshinder. Där man kan läsa om Andrea 3 år som har "en krångelhand" och om andra barns egna berättelser om sjukdom och funktionshinder. Ett funktionshinder, menar CR, är ofta bestående och kan ge upphov till trauman men funktionshindret i sig behöver inte alltid vara dåligt!

"Det är lätt att ha krångelhanden" säger Andrea i boken och visar på det hopp som ändå finns och som är så viktigt att vi som yrkesmänniskor har med oss i arbetet med dessa barn och deras föräldrar. Det är med samma starka känsla av hopp inför framtida arbete för funktionshindrade som CR lämnar oss åhörare efter denna föreläsning.

Grete Czarnecki

PTP-psykolog, Vuxenhabiliteringen, Örebro Läns Landsting

Det kom ett brev...

Hälsning från tidigare ordförande

Gunilla Svensson, som själv avgick som ordförande i samband med årsmötet, hade bjudit in alla tidigare ordförande samt Karl Grunewald i egenskap av hedersmedlem till höstens konferens. Vissa var där, andra hörde av sig, tackade för inbjudan och önskade föreningen lycka till i det fortsatta arbetet. En som hörde av sig brevledes med en hälsning var Ann-Charlotte Carlberg, ordförande under andra hälften av 1970-talet. Brevet lästes upp under konferensen och Ann-Charlotte har gett sin tillåtelse till att det publiceras här i bladet.

Kära Gunilla!

Varmt tack till dig och till POMS för vänlig inbjudan till konferensen och jubileet 12-14 november. Gärna hade jag deltagit, men det går tyvärr inte. Just de dagarna föreläser jag för personal i gruppbostäderna om innebörden av att ha en utvecklingsstörning. Det är en för stor apparat för utbildningsanordnaren att ändra tider, vikariesystem etc.

Jag vill naturligtvis skicka mina varma hälsningar till konferensen och önska POMS fortsatta framgångar. Konferensprogrammet – liksom många av tidigare konferensprogram under senare år – glädde mig. Det visar att barn och vuxna med utvecklingsstörning och andra funktionsnedsättningar successivt får del av en kunskapsutveckling som gäller hela personligheten och hela livsperspektivet. När jag tänker tillbaka på mina år som POMS-ordförande, minns jag framförallt kampen för grundläggande rättigheter, att få bo som en människa, att få utbildning, att få en vardag, där individuella intressen och behov blir respekterade etc. Specialsjukhusen kastade fortfarande långa skuggor över omsorgspsykologernas arbete och vi var i många kretsar starkt ifrågasatta – också bland närstående (anhöriga och personal) till dem vi kämpade för. Samtidigt fanns en stor gemenskap i vårt engagemang, både inom POMS och inom grupper av andra yrkesföreträdare, som vi allierade oss med (kuratorer, vissa FUB-företrädare, några omsorgsläkare, socialstyrelsen och en och annan politiker). Vi bevakade statliga utredningar i olika frågor och ordnade arbetskonferenser i enskilda ämnen för att spetsa våra argument i skrivelser och lokala debatter. Vi hade stor nytta av att känna varandra inom POMS och kunna använda oss av varandras erfarenheter i lokala krissituationer. Det gav t.ex. mig självförtroende när jag i mitt landstings omsorgsstyrelse fick höra av en politiker att han själv klarat sig hela livet utan psykologer och inte kunde förstå, varför "dom vanföra" skulle ha psykologstöd. Samtidigt med glädjen över det aktuella POMS-programmet konstaterar jag, att det fortfarande behövs en kamp för grundläggande rättigheter. Jag är i någon liten mån inblandad i pågående utredning om LSS och hoppas att POMS nästa år lusläser utredningsförslagen och gör ett starkt remissvar!

Till sist: Det skulle glädja mig mycket om POMS vid konferensen avsätter medel till det arbete som en kollega (Graciela) till oss bedriver i Lima/Peru – ett heroiskt arbete för grundläggande rättigheter för ett antal unga vuxna med utvecklingsstörning. Stödet skulle också vara en fin hyllning till en av våra pionjärer, Inga Sommarström. Hon var en av de första som kämpade för att andra skulle förstå, att personer med utvecklingsstörning behöver och har rätt till psykologens kunskaper.

Med många hälsningar till POMS och er alla på konferensen!

Ann-Charlotte Carlberg

Att arrangera en POMS-konferens! *Reflektioner från örebropsykologerna*

Så kom då dagen P – P som i POMS. Jag promenerade på måndagmorgonen genom Slottsparken på väg till Slottet som tronar i Svartån mitt i hjärtat av Örebro. Vad fint det såg ut. Man kan bli lokalpatriotisk för mindre. Jag och mina psykologkollegor skulle träffas på Slottet ett par timmar innan konferensen skulle öppnas, lägga ut namnskyltar, göra i ordning bokbord, kolla mikrofoner och prata med konferensvärdinnorna. När jag kom in genom den tunga slottsdoorren och skulle gå uppför den gamla nötta stentrappan var den smockfull av unga människor, mest killar. Oj, är POMS-konferensen så populär att man köar? Är de inte väl unga för att vara psykologer? Kanske psykologstuderande från universitetet? Jaha, ska ni på POMS-konferensen, sa jag. Nej, på rockkonsert, blev svaret, vi väntar på biljettsläpp. Turistbyrå med Biljettbutiken ligger också inrymt i Slottet. Så hela världen kretsade alltså inte kring vår POMS-konferens men efter en tids intensivt "pomsande" var det lätt att bli lite insnöad. Så jag fortsatte att leva i tron att alla var på väg till POMS-konferensen. Lite senare skulle jag sätta upp skyltar i porten om var konferensen ägde rum så alla skulle hitta rätt. Då kom redan en del konferensdeltagare och jag sa hej, tog i hand och hälsade välkommen – även damen, som visserligen tyckte det var trevligt att bli välkomnad, men som sa att hon kom varje morgon för hon jobbade hos landshövdingen.

Hur började det hela då? Jo, POMS´ dåvarande ordförande Gunilla Svensson ringde mig innan endagskonferensen i Stockholm hösten 2006 och frågade om vi psykologer på BUH i Örebro kunde tänka oss att arrangera nästa års POMS-konferens. Jag vidarebefordrade frågan till psykologgruppen. De flesta blev entusiastiska och tyckte det skulle bli roligt. Vad kunde vi erbjuda? Jo, vi har ett slott. Vi har flera verksamheter i Örebro och i länet där anknytning, som skulle vara konferensens tema, är centralt, som Gryningen i Karlskoga, Lindan i Lindesberg, Samspel i fokus på BUH. Så vi kände oss förvissade om att vi skulle kunna fylla Slottet med intressanta föreläsare som hade intressanta saker att berätta från sitt vardagliga arbete. Så vi svarade ja. Besvikelsen blev därför stor då stafettpinnen istället gick till Malmö. Men vad är väl en konferens på Slottet...

Sen kom det omtalade telefonsamtalet på min första lediga jullovsmorgon när Gunilla Svensson, lätt förtvivlad, ringde och sa att de i Malmö dragit sig ur och sagt att de inte kunde åta sig att anordna konferensen. Kunde vi i Örebro trots allt tänka oss... Inte visste jag vad jag skulle svara, julen stod för doorren och det var annat som stod i fokus då. Men i januari på första psykologträffen frågade jag kollegorna på nytt. Som var ljumma, luften hade gått ur oss. Men någon tyckte att det kan vi väl ändå, någon mer hakade på och så var det ett gäng på fem som sa ja, så vi meddelade det. Sen var det bara att sätta igång och de fem som var mest entusiastiska fick med sig hela gruppen, så alla på BUH och ett par från VUH blev till slut engagerade. Det blev en grupp som mest riktade in sig på att få tag i bra föreläsare som dels kunde mycket om anknytning, dels om funktionshinder och vi skulle täcka både barn- och vuxensidan. En diger uppgift, men efter många e-mail kors och tvärs över vårt långa land med tips, förslag, hänvisningar och "någon som kände någon", så var föreläsarna i land. En psykolog hade huvudansvar för kontakterna med Slottet och konferensavdelningen, det gällde allt från bokning av rum till vilka sorters snittar vi ville ha vid slottsvandringen. Så var det avdelningen "underhållning". Där hade vi enorma och högtflygande planer. T.ex. skulle Peter Flacks Hjalmar Berglund dyka upp bland föreläsarna och prata om anknytning ur ett livsperspektiv och om sin anknytning till sin Hilda i Viby. Vi skulle pausdansa med Dermot från *Let's Dance*. Vi hade så mycket nöjesförslag att själva temat höll på att komma i skymundan. Men att vi ville att Örebros stolthet Maria Johansson skulle bjuda på underhållningen vid festmiddagen stod snabbt klart. Och så som hon gjorde det! Med hjälp av Edith Piaf och Pippi Långstrump drog hon ner jubel som nästan lyfte taket. En av psykologerna vid VUH kände till ett par grupper från daglig verksamhet i Karlskoga, som med bravur stod för musikunderhållningen vid lunch och kaffepaus. Genom kontakter fann vi spelemännen som hälsade välkommen med folkmusik från Närke.

Det var dagar när det var kul med förberedelserna och att "pomsa" och det fanns dagar när POMS mer kändes som ett svärord. Det dagliga jobbet blev svårt att hinna med. Ni i Göteborg, som ska arrangera nästa POMS-konferens, har både ett slit och en stimulerande uppgift framför er. Om ni vill vara effektiva är det kanske bättre att vara en liten smidig arrangörsgroup där alla deltar på alla möten. Men om ni är en stor sammansvetsad psykologgroup som vill ha en gemensam upplevelse och jobba

mot ett gemensamt mål, då kan ni vara många och jobba tillsammans som vi: elva från BUH med bistånd av ett par psykologer från VUH. Bökitigt och opraktiskt, men trevligt.

Nästa gång jag åker på konferens ska jag inte klaga om jag tycker något är fel, för nu vet jag hur mycket jobb som ligger bakom. Allt från att hitta bra föreläsare till att göra namnskyltar till att slå in presenter till föreläsarna till att...

När sista konferensdeltagaren hade lämnat slottet, åkte vi raka vägen till relaxavdelningen på Gustavsvik och kastade oss i bubbelpoolen. Där slappnade vi av och kunde konstatera: "Tänk att det gick!! Tänk att alla föreläsare faktiskt kom, ingen blev sjuk, tekniken höll, alla hittade till slottet och alla fick något att äta! Otroligt!". Där drog vi även på munnen åt allt strul som oundvikligen kantat vår väg, t. ex. att lådan med beställda namnskyltar istället visade sig innehålla melitta-termosar, att teknikern som skulle vara vår "back-up" var hemma och VAB:ade, vår tappra kollega som körde varv på varv i Örebro i desperat jakt på mappar, att inbjuden media lyste med sin frånvaro m.m. Summa summarum känner vi oss nöjda och stolta över att ha klarat av att anordna en POMS-konferens och vi har lärt oss mycket under resans gång. Vi vill avsluta med ett varmt tack till alla föreläsare som delade med sig av sin kunskap och till alla deltagare som kom och bidrog till den goda stämningen!

Lycka till Göteborg, vi ses på POMS-konferensen 2009!

Elisabeth Remfeldt

tillsammans med alla psykologkollegor på BUH i Örebro

Utvärdering av POMS-konferensen i Örebro november 2007

Först av allt har många riktat ett stort tack till Örebropsykologerna för en fantastisk konferens, alla har skrivit mycket positiva omdömen.

Något som var bra:

Härlig miljö bra mat underhållning i världsklass bra mix hög klass på föreläsarna berikande inspirerande perfekt organisation god röd tråd pos. med beskrivningarna från olika verksamheter genomtänkt konferens anknytningsperspektivet behöver hållas levande i kommande konferenser

I många stycken starkt berörande konf. vid flera tillfällen har jag suttit med tårar i ögonen stärkt i behovet av att arbeta med samspel (även med vuxna) bra blandning forskning och tillämpning bra med olika infallsvinklar bra lokaler trevliga kringarrangemang

Man känner sig anknuten till POMS bra med ett sammanhållet tema med möjligheter till fördjupning ämnet belystes ur många synvinklar utan att bli motsägelsefullt tankeväckande gav en mycket pos. bild av arbetet som habiliteringspsykolog härlig festmiddag

Välkomnande värdinnor "det lilla extra" på så många olika sätt gjorde att helhetsupplevelsen känns väldigt rik- bra påfyllning innehållsrikt men ändå med lite luft i programmet härligt med tre hela dagar en väl avvägd komposition att närma sig anknytning/funktionshinder/psykisk hälsa bra upplägg med entimmesföreläsningar och med variation

Bra att festmiddagen var inlagd i programmet och konferenskostnaden mycket viktigt att lyfta upp behandling som en viktig del i arbetet vitaminkick bra med rikligt med frukt och vatten det finns mycket kunskap i våra led vilken tur att POMS finns som hjälper till att ordna dessa bra och givande konferenser mycket trevlig stämning skapad av konferensansvariga

Bra tempo på föreläsningarna (sagt av en student) fantastiska föreläsare, rörande berättelser och mycket inspiration och hopp väcks Tack! (sagt av en student) jätteproffsiga guider på slottet

Något som var mindre bra:

Åhörarkopior räckte inte till alla saknade den "röda tråden" från början möjligen var de teoretiska delarna för få och otillgängliga för lite tid och möjligheter till möten mellan konferensdeltagarna kunde varit lite mer vuxenperspektiv

Hotell Storgården var inget trevligt ställe - en hel del strul möjligen ett för späckat program saknar fördjupningen från Leifs endagsföreläsning om anknytning hade varit bra om man fått veta vilket skriftligt material man skulle kunna få från föreläsarna för få bensträckare på stället för mycket rapporter och referat från forskning o projekt - mer av hur jobbar vi kring anknytning - vad är verksamt?

Tyvärr inte mycket av intresse om man inte har en psykodynamisk inriktning jag saknar vetenskapliga utvärderingar - det räcker väl inte med att det känns bra för föräldrarna kanske ibland ett lite för högt tempo på föreläsningarna i förhållande till innehållets komplexitet synd att inte debatten efter KBT-föreläsningen kunde fortsätta hade varit trevligt med fika vid registreringen - många hade åkt långt

Förslag på ämnen och/eller föreläsare för nästa konferens:

Trauma/våld - möjligheter till hjälp och stöd i detta samt hur man kan arbeta genom personal på gruppboister mentalisering är vi färdiga med det här ämnet? (anknytning) Hur ser vi på begreppet lindrig utvecklingsstörning i framtiden?

Normalitetsbegreppet flerk Funktionshinder ur ett anknytningsperspektiv gärna fortsättning på samma tema, ny kunskap kanske finns om 2 år barnens utsatthet när det gäller våld och övergrepp fördjupning i att utveckla samspel föräldrar-barn

Bjud in Maria Arts till uppstarten första dagen, fortsatt med salutogenes de övr. dagarna fördjupning kring det existentiella psykologi en samhällsfråga? Övergreppsproblematik tidsuppfattning – svårigheter o möjligheter att hjälpa barn som slår sina föräldrar Stöd och hjälp i tid varningssignaler – och – övergrepp, hur förebygga hur arbetar man på Viktoriagården?

Föräldraskap för personer med kognitiva svårigheter och utvecklingsstörning. Hur stödja? Sexualitet och funktionshinder autism utvecklingsstörning hur ska vi se på den ökande floran av diagnoser? fortsätta med tema som värnar om den "inre världen", processer i relationsarbetet och hur vi som psykologer inom habilitering kan stödja varandra att hålla fanan högt hemma barn/ungdomar med flerfunktionshinder

Vad kan psykologen göra för barnet/ungdomen/föräldrarna nydanande, nytänkande, vågad forskning och tillämpning gå in ännu mer konkret på behandling och metoder samvariation psykisk sjukdom/funktionshinder differentialdiagnostik, betydelse för bemötande/behandling vårdkedjor/nätverk/medicinering

Barn – ungdomar – vuxna som inte uppfyller en diagnos men som har stora svårigheter hur kan vi samverka BUP – soc – skola – BUH ? Hur ökar vi intresset för metoder och förhållningssätt med vetenskapligt stöd? Fler föreläsningar med KBT/beteendeterapi/ beteendeanalys utvecklingspsykologi ur ett beteendeanalytiskt perspektiv syskon till barn med funktionshinder: vad får de för stöd?

Självskadande beteende när ska man anmäla till soc.förvaltn. vid bl.a. autism ? vad händer i tonåren? Genetik fördjupade diskussioner om olika perspektiv på interventioner krisarbete hur stärker vi psykologrollen i tider av "evidensbaserat" "målstyrt"? destruktivitet – synsätt/behandlingsätt vad betyder Barnkonventionen i arbetet med barn/ungdomar/vuxna?

Hur tydliggöra och nå ut med vår kunskap? Vad är förändring i terapi? Vad skapar förändring? Identitet – självständighet psykoteraeutiska insatser – hur arbetar vi runt om i Sverige med människor med utv.störning och andra funktionshinder ? sorg och sorgbearbetning riskfaktorer kring barn/vuxna med funktionshinder utanförskap/samhälle kognitiv psykologi möter psykoanalytisk grupperapi hur jobbar man med dem som inte fick stöd som små barn?

Hur föra kunskap och erfarenhet vidare från 40-talisterna till nästa generation psykologer? Ickeverbala terapimetoder vad gör diagnosen med barnet/ungdomen? Lekens syfte för symboliseringsförmågan? Effekter av olika föräldrautbildningar

Sammanställt av
Kristina Nilsson
Ordförande i POMS

POMS i backspegeln

Som en liten påminnelse om att POMS:are i alla tider kunnat konsten att roa sig, vill vi bjuda på några godbitar ur allsångshäftet från 1990 års konferens i Växjö.

BREV FRÅN POMSAREN
(Melodi: Brev från kolonien)

Hejsan alla ni därhemma,
här är brev från Pomsarstämma.
Vi har kul på konferensen,
ja så roligt att vi nästan tappar sansen.

Många hus och många sängar,
och det kostar en del pengar,
men vi lär oss många grejer.
Här är en och annan kille, men mest tjejer.

Här är roligt vill jag lova,
och vi hinner knappast sova.
Vid ruinen har vi sjungit.
Dessförinnan vi på årsmöte har sprungit.

Lystring systrar, lystring bröder!
Kunskap ädla känslor föder.
Här på konfen vill vi veta
hur vi når det djupa, svåra, dunkla, heta.

Sedan ska vi missionera
ibland cheferna med flera
om ett synsätt terapeutiskt
där vi mixar terapierna eklektiskt.

Piaget har vi studerat,
och på utveckling funderat,
även på den emotionella,
och hur dessa saker kan va' parallella.

Vad betyder kognitionen
för att forma emotionen?
Ja, på det vi vänt och vridit,
tills vår skalle utav tankemödan svidit.

På den bästa utav fester
har vi hört på en orkester.
I dess sambatakt vi rört oss,
medan mat och vin från borden har förfört oss.

Snart är alltihopa över,
hela denna POMS-manöver.
Vi till buss och bilar knallar,
och vi ses igen när Kalmargänget kallar.

POMSARNA från hela Sveriges land.

(Mel. Rövarna från Kamomilla stad)

Nu drar vi ut på konferens
vi kan ej längre töva
att träffas och att dryfta sånt
som alla vi behöva.
Vi lämnat har vårt vardagsjakt
ska prata om nå't slags objekt
Nu far vi med känsla och med intellekt
till konfen som sådant intresse väckt.

Vi vet så väl var vi ska ta't
vi har våra profeter,
Don Winnicott är med, så klart
och Klein...och vad dom heter,
och Pisget är bra minsann,
och Freud går välan också an,
men säg mig var linjerna korsar varann,
-det vore ju väl om vi svaret fann!

DU SKA INTE TRO DET BLIR POMS-KONFERENS...

(Mel. Du ska inte tro det blir sommar..)

Nå'n POMS-konferens blir inte av
ifall inte nå'n sätter fart
på de kognitiva processerna;
-det gäller att va'ganska smart:
få hit digniteter med tyngd och go
och blanda en härlig kompott.
Och äntligen är konferensen här
och hälften av tiden har gått!

Om modets växlingar i Teoriernas värld

(Mel. I fjol så gick jag med herrarna i hagen ..)

I fjol var det Sigmund som fröjda vart sinne,
aj,aj, som fröjda vart sinne,
aj, som freuda vart sinne.
I år är det Melanie som mera är inne,
aj,aj, som mera är inne,
aj, som mera är inne.

I fjol så var Mahler den godaste kakan,
aj,aj, den godaste kakan,
aj, den godaste kakan.
I år är det bättre att använda Lacan,
aj,aj, att använda Lacan,
aj, att använda Lacan.

I fjol var det tonvikt på det kognitiva,
aj,aj, på det kognitiva,
aj, på det kognitiva.
I år vill vi veta hur känslorna de bliva,
aj,aj, hur känslorna de bliva,
aj, hur känslorna de bliva...

POMS - Handikapppsykologernas Yrkesförening

Verksamhetsberättelse för perioden 2006 04 01 - 2007 03 31

Styrelsen:

Ordförande	Gunilla Svensson
Vice ordförande	Inga Lundblad-Danielsson
Kassör	Peter Collsiöö from 2007-03-02 Tobias Skogh
Vice kassör/webmaster	Mattias Eriksson
Redaktör POMS-bladet	Annika Olsson
Sekreterare	Carina Åsling
Suppleant	Kristina Nilsson
Konferensansvarig	Hela styrelsen
Revisorer	Pirjo Langels Lars Banksjö
Revisorsuppleanter	Iambe Liffner Irene Nordström
Valberedning	Inger Claesson Karin Wallgren

POMS - Handikapppsykologernas Yrkesförenings postgironummer är 358978-5.

Styrelsen har under verksamhetsåret haft följande sammanträden:

2006: 21/4, 12/6, 8/9, 11/12

2007: 2/3

Förutom att styrelsen varit engagerad i de konferenser som ägt rum har vi haft viktiga diskussioner om föreningen:

Hur ska vi få medlemmarna mer delaktiga i att skriva för POMS-bladet?

Ska ansvaret för POMS-bladet ligga på styrelsen?

Ska vi dra ner på antalet nummer per år?

Hur ska vi få studenter intresserade av vårt yrkesområde?

Hur kan vi bidra till att sprida omsorgens historia bland medlemmarna?

Hur kan specialistordningen kommuniceras till arbetsgivarna? Vem är specialistordningen till för?

Hemsidans utseende har också diskuterats.

Konstituerande möte ägde rum den 20/10 -06 i Finlandshuset i Stockholm i samband med höstkonferensen. Styrelsemöten har i huvudsak hållits i Psykologförbundets lokaler på Vasagatan 48 i Stockholm. Nu utan avgift. Mötet 12/6 hölls hos Gunilla i Falun.

Medlemsantalet uppgick 31/10 till 267 medlemmar. Antalet medlemmar kan antas öka något i samband med konferensen i november.

Årsmöte

2006 års ordinarie årsmöte hölls den 20/10 i samband med årets höstkonferens. Protokollet presenterades i POMS-bladet den 12/12 -06.

Höstkonferensen 2006 arrangerades av styrelsen och hölls i Finlandshuset i Stockholm. Temat var Anknnytning, funktionshinder och psykisk störning. Antalet deltagare var 200 .Utvärderingen gav många positiva kommentarer men många tyckte också att föreläsningen inte var tillräckligt omfattande när det gällde att koppla teorin till funktionshinder.

Höstkonferens 2007 har arrangerats av barn- och vuxenpsykologer inom Habiliteringen i Örebro. Uppgiften gick först till psykologer inom Skåneregionen men de avstod efter kort betänketid och Örebro tog över. Konferensen i år kommer att hållas på Örebro Slott. Temat är Anknnytning-Funktionshinder, Psykisk Hälsa/ Psykisk störning. Inbjudan gick ut i POMS-bladet nr 2 och i Psykologtidningen

POMS-bladet

Har givits ut med 4 nr under året.

Under första delen av verksamhetsåret har web-master Mattias fungerat som redaktör. Vid årsmötet hösten -06 övertogs den uppgiften av Annika Olsson, ny i styrelsen och journalistutbildad. Behovet av bidrag från medlemmarna kvarstår och en fråga som har diskuterats under året är om antalet nummer ska minskas till tre per år. Önskemålet om en redaktion, gärna geografiskt spridd över landet, kvarstår också. Även informationsutbudet i stort, fördelningen bladet/hemsidan, behöver ses över.

Styrelsen har beslutat att styrelseprotokollen från hösten -07 ska presenteras på hemsidan.

Hemsidan

Hemsidan har i snitt runt 1300 besök/månad. Det betyder att betydligt fler än medlemmarna hittar till hemsidan och det visar sig bl.a. i att de "fria" POMS-bladen ofta laddas ner. Hemsidan har nu varit i gång några år och man bör fundera på hur man kan förändra och förbättra, kanske ska designen ändras så att interaktiviteten mellan medlemmarna kan ökas. Förhoppningen är att hemsidan kan utvecklas så att vi medlemmar har användning för den, så kom med idéer om hur vi kan utveckla den tillsammans och tveka inte att skicka in material till poms@poms.nu

Broschyr

En ny broschyr om vad det innebär att arbeta som handikappspsykolog har utformats av Mattias i samarbete med styrelsen.

Rapport

Inga Lundblad Danielsson har ingått i en arbetsgrupp kring Lindrig utvecklingsstörning-riktlinjer vid utredning. Arbetsgruppen har jobbat med att utarbeta rekommendationer för utredningar kring lindrig utvecklingsstörning. Initiativtagare var några barnneurologer med Elisabeth Fernell i spetsen och skolläkare med intresse och erfarenhet. De psykologer som ingått har varit habiliteringspsykologer, neuropsykologer, skolpsykologer, psykologer från specialsteam. Syftet med arbetsgruppen har varit att ta reda på vilka problem som finns kring utredningar och kvalitetssäkra utredningar kring barn/ungdomar med lindrig utvecklingsstörning riktlinjer för kvalitetssäkring vid utredning av barn och ungdomar som uppmärksammas inom BVC och skola."

Uppvaktning

Karl Grunewald har uppvaktats på sin 85-årsdag med en blomma av föreningen. Han har också intervjuats av Gunilla och Peter angående omsorgens historia för POMS-bladet.

Intervju

Gunilla och Tobias har intervjuats för artikel i tidningen INTRA inför föreningens 35-års jubileum.

Tvärsektionen

Under året har Tvärsektionen, där styrelsen hade en representant, lagts ned då Habiliteringschefernas förening tagit över mycket av Tvärsektionens uppgifter.

IHPU

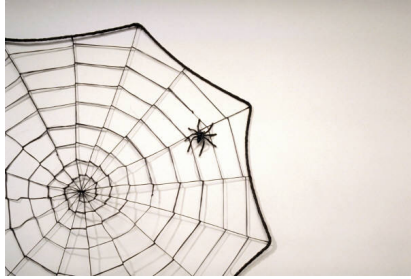
Gunilla och Tobias deltog på Psykologdagarna den 25/10 och 26/10 i Stockholm. Föreningen presenterades i gemensam monter tillsammans med andra yrkesföreningar. Föreningen var dessutom arrangör för Christina Renlunds föreläsning "Doktorn kunde inte riktigt laga mig".

Samarbete med andra yrkesföreningar

Inga deltog på skolpsykologernas konferens -06 i Luleå. Gunilla gick på neuropsykologernas konferens 23-24/11 -06 i Stockholm. Rapport i nr 4 2006
POMS har till årets höstkonferens bjudit in andra yrkesföreningar.
Seniorföreningen skickar regelbundet tidningen SeniorPsykologen.
Gunilla har vid flera tillfällen haft träffar med representanter för de andra yrkesföreningarna.
Samarbetet har utvecklats. Lars Ahlin har deltagit på en träff och meddelar att förbundsstyrelsen ser mycket positivt på att utnyttja yrkesföreningarnas specialist kunskap bla vid remissvar. Förbundet har även avsatt pengar till yrkesföreningarnas nätverk att utnyttjas gemensamt.

POMS international

Styrelsen har fattat beslut att stödja Graciela Hurtado Alva i insatser i Peru, summan bestäms på årsmötet.

Våra nätverk

Kommunala handikappspsykologer. Då flera av oss sitter ensamma ute i kommunerna utan tillgång till kollegor ger träffarna en möjlighet att diskutera de frågor som är specifika för oss handikappspsykologer som verkar i kommunerna. Träffarna har som tidigare varit förlagda till Lund då flertalet av medlemmarna kommer från södra Sverige.

Kontaktperson för nätverket är Mattias Eriksson:

mattias.eriksson@poms.nu

Anders Svensson är kontaktperson för nätverket kring ”**övergrepp och utvecklingsstörning**”. Mitt engagemang inom ämnet ”övergrepp och utvecklingsstörning” är inom tre områden.

1. Praktiskt behandlingsarbete.
2. Deltagande i en rådgivningsgrupp inom ämnet tillsammans med kommuners handikappomsorger, polis, advokat och andra. I verksamheten ingår både rådgivning och undervisning. Hittills har ca 450 deltagit i undervisning.
3. Rådgivning och handledning till kollegor inom landet via telefon och e-post. E-postadress:

anders.s.svensson@skane.se

Psykoterapinätverket. Kontaktperson **Stefan Lycknert:** stefan.lycknert@sll.se

Psykoterapinätverket härstammar från de IHPU-kurser som haft psykoteraeutiskt arbete med personer med utvecklingsstörning som studieområde. Även i år presenterade tre av föreningens medlemmar sina erfarenheter och funderingar kring terapiarbetet som sker med olika metoder för vår grupp. Se rapport i Nr 2, juni 2005.

Föräldrar med kognitiva svårigheter = SUF ”Samverkan kring barn och föräldrar i familjer där någon förälder har utvecklingsstörning eller andra kognitiva svårigheter”.

Kontaktperson **Lydia Springer:** lydia.springer@lul.se

Kommer du i ditt arbete i kontakt med barn, ungdomar eller vuxna med funktionshinder? Bli medlem i Sveriges Handikappspsykologers Förening!

Som medlem får du tillgång till medlemssidorna på hemsidan www.poms.nu där **POMS-bladet** finns, men även annan intressant läsning. Föreningen, som är en yrkesförening inom Sveriges Psykologförbund har en lång historia som kännetecknas av ett starkt engagemang för det professionella arbetet och livsvillkoren för personer med funktionshinder.

Läs mer om föreningen på hemsidan www.poms.nu, där kan du även anmäla dig som medlem!